

Krigets färger

ARKADIJ BABTJENKO

Krigets färger

ETT VITNESMÅL

Översättning Ola Wallin

ERSATZ

© Arkadij Babtjenko 2006
© Ersatz 2007 (svensk översättning)
Översättning från ryska Ola Wallin
Omslag Christer Jonson
Grafisk form inlaga Ersatz
Tryck Spindulys, Litauen 2007
ISBN 978-91-88858-39-9

www.ersatz.se

Bergsbrigaden

I bergen sitter du i skiten. Allt du behöver för att leva 5
bär du med dig. Du behöver mat – och packar rygg-
säcken full med marschförplägnad för fem dagar, allt
överflödigt åker ut. Du behöver ammunition – zinkbe-
hållarna med patroner och en halv låda granater för-
delar du på samtliga fickor, lägger dem i ryggsäckens
ytterfickor, klämmer in dem under topplocket, hänger
dem i bältet. De stör fruktansvärt när man går, skaver
mot ljumskarna och höften, trycker mot nyckelbenet.

Ditt pansargevär slänger du över höger axel, sårade
Andrjucha Volozjanins pansargevär över den vänstra.
Två bälten med granater hänger du i kors över bröstet,
precis som matrosen Zjeleznjak i filmen om revolutionen,
och i din fria hand, om du har någon, tar du »snäckan«
– patronasken till bältet.

Därtill tält, tältpinnar, yxor, sågar, spadar och allt an-
nat som plutonen behöver. Och sakerna för dina person-
liga behov – kpist, överdragsjacka, filt, sovsäck, bestick,
trettio paket cigaretter, byte av underkläder, fotlappar
och så vidare, och så vidare. Sammanlagt nästan sjuttio
kilo. Och när du tar första steget upp för berget inser du
att du aldrig kommer att orka, att de kommer att skjuta
dig där uppe. Fast sedan tar du andra, tredje steget, du
avancerar, kryper, klättrar upp för berget, halkar ner,
faller, reser dig igen, griper efter buskar och grenar.

Som besatt tvingar du dig framåt, hela tiden bara framåt, tänker inte på något annat – bara nästa steg, ännu ett steg . . .

6 Bredvid dig kryper en pluton från pansarvärnet. De har det tyngre – mitt pansargevär väger arton kilo, deras målsökande raketgevär fyrtyotvå kilo styck. Och tjocke Andrjucha, som på grund av sin kroppsbyggnad och gladlynthet kallas »fetarslet«, gråter: »Kapten, vi kan väl få lägga av åtminstone en raket, va?» Och kaptenen, också han med tårar i ögonen, vädjar till honom: »Andrjucha, ditt fetarsel, vad skulle vi göra därborta utan pansarraketer? Vad skulle vi göra? Vårt infanteri dör där borta . . . « Ja, därborta dör vårt infanteri. Och här kryper vi. Vi gnäller ljudligt, men vi kryper fram . . .

Sedan avlöser vi killarna i bergsjägarbrigaden från Bujnask. De bodde i en herdekoja, en liten lerhydda.

Efter de luxuösa lägenheterna i Groznyj, med lädersoffor och speglar i taken, framstod det skröpliga skjulet som den absoluta fattigdomen. Lerväggar, jordgolv, ett litet blindfönster, som nästan inte släppte in något ljus . . .

För dem var det ett palats – den första ordentliga förläggningen efter månader av övernattningar i råthål och gropar. Dag efter dag i sju månader hade de klättrat omkring i bergen, skjutit på »tjechernerna« från bergstopparna och övernattade där man föll ihop utan kraft att resa sig igen, för att klättra vidare upp för berget när man hade vaknat. Till det yttre hade de till och med börjat likna tjechernerna – skäggiga, flottiga pansarjackor, otvättade, förråade, glödande av hat mot allt och alla. Oss kastade de onda blickar mot – vårt uppdykande inne-

bar för dem slutet på deras lilla idyll, de måste lämna sitt palats och ge sig ut bland bergen igen. De hade en nio timmar lång marsch framför sig och sedan stormandet av en strategiskt viktig höjd någonstans. Det skratade de bara åt, nio timmar är ingenting jämfört med de vanliga marscherna på en dag eller två.

Då förstod vi att våra vändor var en bagatell jämfört med det som de hade genomlidit. 7

Och när de avtågade glodde vi efter dem, med en kuslig känsla inombords. För snart, det visste vi, måste vi följa efter. Vår höjd väntade redan på oss.

Floden Argun

Den första mars förlades min pluton till Sjataj. Uppgiften var att hålla bron över Argun.

Vatten hade vi inget, därför hämtade vi det i floden. Det stank av ruttna ägg och liknade cement till färgen, vi drack det ändå och tröstade oss med att svavelväte är bra för njurarna.

Floden betydde lika mycket för oss som källan i öknen för beduinerna. I floden tvättade vi oss, vi drack ur den och hämtade vatten till matlagningen. Någon gerilla fanns det inte här och vårt liv förflöt lugnt och stilla.

På morgnarna klättrade vi som turister på en kurort ner till Argun – med nakna överkroppar och färggranna »byteshanddukar« över axlarna. Vi tvättade oss, plaskade som barn, lade oss sedan på stenarna och solade med våra vita bukar i det skarpa vinterljuset.

Då kom liken flytande i floden. Uppströms hade två Nivaterrängbilar med flyende gerillamän störtat ner för

stupet, vattnet hade spolat ut dem ur bilarna och strömmen hade tagit dem. Den förste att passera var en fången soldat ur luftlandsättningsstrupperna – i det grumliga vattnet såg man tydligt hans kamouflagejacka med »Vita nätter«-mönstret. Vi fiskade upp honom, sedan kom officerare som lastade upp soldaten på en lastbil och förde bort honom.

Men vattnet hade inte fått ut allihop – några stupade satt fast i det tilltygade fordonet. Det var varmt, inom kort skulle liken börja ruttna. Vi ville få ut dem därifrån eftersom de fördärvade vattnet för oss, men stupet var för djupt och brant, så vi gav upp försöken.

Dagen därpå gick jag till vattentanken som vi varje morgon bar in i köket. Vanligtvis tömdes behållaren snabbt, nu var den fortfarande full. Jag skopade upp en mugg, men jag hade knappt tagit en första klunk förrän jag kände det – vattnet smakade as, det var därför ingen drack. Jag spottade ut och ställde undan muggen. Prickskytten Arkasja glodde på mig, grep muggen, tog en skopa, drack vattnet och gav muggen till mig: »Vad håller du på med, drick bara . . . «

Och vi fortsatte dricka av likvätevattnet, det var bara ingen som längre försökte intala sig att det var bra för njurarna.

Tjechernerna

Sjisjgin kom tillbaka från observationspunkten och knuffade på mig: »Första våningen, första fönstret till höger?«

»Ja. Du såg det också?«

»Ja.« Han såg avvaktande på mig. »Tjecher.«

Vi hade uppfattat tjechernerna på det gröna skimret som deras nattkikare gav ifrån sig i fönstret.

Vår och tjetjenernas observationspunkt befann sig i intilliggande hus, femtio meter ifrån varandra, vår på andra våningen, deras på första. De iakttog oss med en nattkikare, vi följde dem på glasknastret som deras steg gav upphov till.

Ingen av oss sköt. Tjechernas taktik kunde vi utan och innan vid den tidpunkten – fram till gryningen nöjde de sig med att observera, sedan sköt de ett skott eller två med granatkastaren och drog sig tillbaka. Vi kunde inte jaga bort dem, för lyxvåningen med dubbelsängen, dunkuddarna och de varma täckena, som vi mot alla säkerhetsregler hade valt till nattläger, var en råttfälla utan reträttväg – en granat i ventilationsluckan hade tagit kål på oss om det kom till strid. Därför var det bara att vänta – tänker de skjuta eller inte, och om de skjuter, i så fall vart? I rummet där fyra män sover, eller mot balkongen, där en av oss ständigt ligger på vakt?

Till slut sköt de inte, trots allt. Sjisjgin, som hade morgonvakten, berättade att han hört två visslingar, sedan hade tjechernerna kommit ut och gett sig av.

På morgonen när det slutgiltigt ljusnat drev nyfikenheten mig och Sjisjgin upp till lägenheten. I det tjocka dammlagret såg man tydligt två spår – ett av militärstövlar och ett av springskor. »Militärstöveln« – prickskytten – hade hela tiden suttit vid fönstret och vakat över vår lägenhet, den andre hade täckt honom.

De hade inte skjutit enbart för att »Flugan«, pansargeväret, hade klickat. Sådant händer. Nu låg det till

ingen nytta på köksgolvet. Det gamla vanliga ryska fuskverket, som metallarbetare Ivan åstadkommit vid monteringen av granatkastaren, hade den här gången räddat livet på oss.

Förutom »Flugan« fanns det även en kamin i köket. En kamin saknade vi, därför beslöt vi att ta med den som byte. När vi gick ut ur porten sköt tjetjenerna en signalraket – de hade upptäckt två ryska dumskallar och ville knäppa oss där i dörren. Vi sprang som två stäppantiloper till vårt hus, tog de femtio metrarna på bara några steg, men kaminen släppte vi inte taget om. När vi kom in i huset gnäggade vi som förryckta, kacklade i nästan en halvtimme, oförmögna att samla oss. Och i den stunden fanns det inte en människa på hela jorden som var mig närmare och förtrognare än Sjisjgin.

Överfallet

Knappt har jag fått av mig stövlarna när det hörs ett skott. Jag hoppar upp, griper min kpist och springer mot dörren i strumplästen, ber till Gud att de inte ska peppra dörren. Hjärtat rusar på mig, det hamrar i öronen. Som en säck faller jag ihop med ryggen mot väggen. Dörren öppnar jag inte, jag avvaktar. Tystnad. Plötsligt Sjisjgins pressade röst: »Grabbar, kan någon komma hit!«

Förvirrad hoppar jag på än det ena benet än det andra medan jag försöker dra på mig stövlarna, som bara viker sig och inte vill komma på fötterna.

»Kommer, Vanja, jag kommer . . .«

Outhärdligt lång tid förflyter. Säkert tre sekunder. Till slut lyckas jag få på mig stövlarna.

Innan jag öppnar dörren tar jag några djupa andetag, som när man ska dyka ner i kallt vatten. Sedan sparkar jag upp dörren och rullar in i grannrummet.

Tomt, ingen där.

»Vanja, var är du?«

»Här ser du väl.« Blek kommer Sjisjgin utrusande ur latrinen, knäpper byxorna medan han går, andas ut med en suck: »Tjecher. Under oss. Jag satt på toan när jag hörde visslingen.«

»Fan också, du borde ha kastat en granat!« säger jag rasande till honom, för nu måste vi dit ner, där tjechernas finns, och magen fryser till av rädsla.

»Jag satt och sket«, upprepar Sjisjgin och glor på mig som en slagen hund.

Långsamt, så försiktigt som möjligt, så att inte glaset ska knastra under fötterna på oss, smyger vi genom våningen. Varje steg dröjer en evighet och medan vi korsar rummets tre meter långa universum föds och förgår tusentals nya generationer och solen hinner dö och återfödas.

Äntligen framme vid trappan. Jag sätter mig på huk. Kastar en snabb blick runt hörnet och drar in huvudet igen. Det verkar inte finnas någon i trapphuset. Jag tittar långsammare. Ingen där. Snubbeltråden som vi spände upp i går mellan tredje och fjärde trappsteget är orört. Alltså har de inte gått upp. Vi måste ner.

Jag ger ett tecken åt Sjisjgin att gå till andra sidan trappavsatsen och täcka mig. Han springer dit, lyfter kpisten och skriker viskande: »Gå inte!«

Först försiktigt, med blicken mot trapphuset, går jag mot trappan med en enda tanke i skallen: »Gå inte!«

»Gå inte!« säger jag till mig själv och sätter foten på första trappsteget. »Gå inte!« Jag stiger långsamt, långsamt över det uppspända snöret. »Gå inte!« Jag kliver ner ytterligare några trappsteg. Hörnet. Jag andas snabbt, det hamrar i tinningarna, en fruktansvärd rädsla. »Gå inte! Gå inte! Inte . . . « Jag stormar lägenheten, sparkar in dörren – tomt. Köksdörren – tomt. Jag springer tillbaka, medveten om att jag inte kan återvinna den förlorade tiden, kastar in en granat i den motsatta lägenhetens öppna svalg, slänger mig ner på golvet, i förväntan om skrik, stönanden, skott . . .

Explosion. Tystnad. Ingen där. De är borta . . .

Jag sätter mig upp och tänds en cigarett. Slänger bort det tomma paketet. Jag är djävulskt utmattad.

Under mösskärmen löper en svettdroppe, fortsätter utmed näsbenet och faller ner på cigarettens. Avtrubbad glör jag på den släckta glöden, mina händer darrar. Det var naturligtvis dumt gjort, jag borde inte ha gått ner ensam. Jag kastar bort cigarettens, reser mig upp.

»Sjisgin! Ge mig nåt att röka . . . De är borta . . . «

Jakovljev

Jakovljev deserterade framåt kvällen.

Han var inte den förste att sticka. Två veckor tidigare hade två soldater ur åttonde kompaniet gett sig av med en kulspruta. Ingen skulle ha letat efter dem, men förlusten av en kulspruta var tung för bataljonen och i flera dagar lät bataljonschefen söka efter dem där ute. Sedan var det OMON, inrikestrupperna, som fann dem – de hade själva gått fram till en vägpostering och bett om mat.

Jakovljev var det ingen som letade efter. Stormningen av Groznyj pågick för tredje dygnet, grannbataljonen försökte förgäves inta en korsformad sjukhusbyggnad och led stora förluster, medan vi i första linjen stod och stampade på samma ställe i ett bostadsområde, vi kom helt enkelt inte vidare. Stormningen hade kört fast, Jakovljev var det ingen som brydde sig om. Man satte upp honom på listan över folk som egenmäktigt hade lämnat sin trupp, kpisten skrev man av som förlust i strid, det hela tystades ner.

Också den här gången var det OMON som fann honom, två dagar senare. När man skulle rensa en källare till en villa stötte man på en lemlästad kropp. Det var Jakovljev.

Tjechernerna hade öppnat honom som en konservburk, tagit ut hans inälvor och – medan han fortfarande levde – strypt honom med hans egna tarmar. På den rena, vitmenade väggen som han låg vid hade man skrivit »Allahu akbar« med hans blod och satt på honom vita strumpor – vita springskor hade de inga.

Kon

Den var ett arv från Bujnaksbrigaden som vi hade avlöst uppe i bergen.

Avmagrad in på skelettet påminde kon om en fånge i de nazistiska koncentrationslägren. Det var snart ute med den, i flera dagar låg den bara där, stirrade på en punkt bortom horisonten och slickade inte ens längre sin skuldra som skadats av splitter från ett pansarskott.

Den första kvällen bar vi ett jättefång hö till kon. Den

rörde på näsborrarna, slickade på höet med sin långa tunga, skelade med ena ögat mot oss och malde skeptiskt, som om kon inte kunde fatta sin lycka.

Den tuggade i två dygn utan avbrott, glömde bort att sova – luftlandsättningstrupperna hade aldrig matat den. Till en början åt den liggande, sedan reste den sig.

14 Efter tre dagar, när kon kunde gå igen, mjölkade Mutnyj ett glas mjölk ur den. Och trots att mjölken inte innehöll ett uns fett, var vattnig och inte smakade någonting, njöt vi av den som av himmelsk nektar. Vi drack laget runt – alla fick var sin klunk – och gladde oss över kon.

Dagen därpå rann det blod ur nosen på kon. Den var döende.

Utän att se den i ögonen ledde vi den till en ravin för att ge den nådaskottet. Det var bara med möda som den höll sig på benen, de gav hela tiden vika, och vi svor över kon att den drog ut på tiden för skottet.

Odegov ledde den till kanten på ravinen, vände på den och sköt, men förhastat, illa siktat.

Kulan genomborrade kons nässkiljevägg – jag hörde hur benet bröts, hörde den dova träffen och knastret, ungefär som slaget med en platt spade mot färskt kött – kon vacklade, såg på oss, förstod att vi dödade henne och sänkte lydigt huvudet.

En våg av svart blod med klumpar sköt ut från nosen. Odegov, som förberett ett andra skott, sänkte plötsligt kpisten, vände sig om och skyndade upp för slutningen. Jag sprang efter honom, grep kpisten och sköt kon på nära håll mellan öronen. Kon rullade upp ögonen, som om den följde den dödliga kulan med blicken, sedan

såg man bara ögonvitan och kon rutschade ner för slänten.

Vi stod länge på avsatsen och betraktade den döda kon. Blodet kring nosen hade stelnat, redan flög flugorna in i näsborrarna och kom ut igen genom hålet i nacken. Jag drog Odegov i ärmen:

»Det är ju bara en ko.«

»Ja.«

»Kom så går vi.«

»Ja.«

15

Efter Mosdok

Det hade redan regnat i en vecka. Den grå, höga himlen täcktes oavbrutet av moln, regnet upphörde inte för en minut, det bara skiftade i intensitet.

Vi hade inte haft ett torrt ombyte på länge – allt från sovsäck till fotlappar var genomvått. Och vi frös hela tiden. När regnet började föll temperaturen från fyrtio grader till femton. Ett avskyvärt slaskväder.

Vår jordhåla var full av vatten. Vi hade inga britsar och när vi kom tillbaka från vakten lade vi oss i den iskalla, kluckande lervällingen och sov hela natten i en enda ställning – på rygg, varvid vi försökte hålla näsan och munnen över vattnet.

På morgonen kröp vi ut ur jordhålan som ur en sjunken ubåt och släpade oss fram över ängen i de kroniskt våta stövlarna, med kilovis fastklibbad lera, utan att skydda oss mot regnet.

Det gick snabbt utför med oss. Händerna fick sprickor och blödde för jämnan, förvandlades av kylan till ett enda

stort eksem. Vi slutade att tvätta oss, borsta tänderna, raka oss. På en hel vecka hade vi inte fått värma oss vid lägerelden – den fuktiga vassen brann inte, ved fanns inte att uppbringa på stäppen. Vi blev till djur. Kylan, fukten och smutsen drev ut alla känslor ur oss. Bara hatet blev kvar, och vi hatade alla i hela världen, inklusive oss själva. Gräl flammade upp lika lätt som en tändsticka och stegrades ögonblickligen till ett rasande slagsmål.

När jag nästan slutgiltigt blivit ett vilddjur skrek kompanichefen åt mig: »Gör dig i ordning. Din mor har kommit. I morgon åker du med kolonnen till Mosdok.«

De här meningarna åtskilde mig genast från de andra. De blev kvar här, i regnet, mitt lidande hade däremot fått ett slut. Jag skulle åka till min mamma i det varma, i det torra, i det rena. I ett slag blev jag likgiltig för min pluton, för dess välgång. Det enda jag tänkte på var den någonstans uppsnappade informationen att kolonnen efter ett kort vapenstillstånd åter låg under beskjutning. När jag stod vakt den sista natten, när jag på morgonen åt den smaklösa mjölksoppan och när jag lovade Andrjucha att komma tillbaka igen, tänkte jag bara på en enda sak – att kolonnen åter låg under beskjutning.

Den nionde mikrorajonen

Vid skymningen, framåt klockan sex, brukade tjecher-na beskjuta ställningarna med granatkastare.

Vi låg i ett bostadsområde, framför oss, i den nionde mikrorajonens bostadshus på nio våningar, fanns Gantamirovmännerna. Det var de som fick ta smällen: fyra sårade, en av dem svårt.

De kommer springande till oss, bankar på dörren: »Eh, ryssar, upp med er! Eh, ryssar! Ge oss en bil, vi har sårade!«

De sårade ligger på bårar i snön, täckta upp till halsen. De har ont. Blodlösa ansikten, sammanbitna käkar, uppdragna kinder. Alla tiger, ingen kvider. Tystnaden är lite otäck, vi skakar dem lätt på axlarna: »Lever du?« Han öppnar ögonen, de smärtsprängda pupillerna rör sig . . . Han lever.

Vi ger alla en spruta Promedol och lastar in dem i en infanteripansarbil, den som är svårast skadad inuti, de övriga ovanpå. Två Gantamirovmän hoppar upp på pansarbilen: »Skynda, skynda! Hittar du till sjukhuset i Chankala? Jag visar dig vägen!« och infanteripansarbilen slingrar mellan granatgroparna och försvinner i natten på den sönderbombade, ödelagda gatan. Brådskan och det faktum att pansarbilen helt ensam, utan skydds eskort, åker så snabbt, trots att de sårade kommer att skakas omkring, får mig att tro att den svårt skadade inte kommer att överleva transporten.

. . . På morgonen i gryningen intar vi nio våningshusen. Vi tar det i lugn och ro, utan strid – det är tomt.

Bostadshuset bildar en slutna, skyddad innergård. Bara på ett ställe har prickskyttar fritt fält – kulan viner förbi min näsa och slår smulor ur betongväggen. Annars är gården helt skyddad, man kan gå omkring utan att ta betäckning eller krypa. Vi gläder oss åt det, vi gläder oss åt lägenheterna med de röda möblerna, de mjuka sofforna och speglarna i taken, vi gläder oss åt att vi erövrat husen så lätt. Infanteriet fördelar sig genast på lägenheterna och säker sig ett lämpligt nattläger.

En och en halv timme senare hamnar vi under eld från artilleri. Jag står med kompanichefen på gatan när grannhuset skakar till, bryts, på åttonde våningen växer det väldiga molnet från nedslaget, balkonger, balkar, innertak slits sönder i explosionen och flyger behagligt i luften, svävar, snurrar och borrar ner sig i jorden med ett dån. Efter de tunga bitarna haglar det småsaker och splitter.

Vi förstår inte vad som händer, bara duckar instinktivt, ålar bakom det splitterskadade, rostiga garaget, sträcker på halsarna. Sedan inser vi: Det är våra egna! Vårt eget artilleri!

Kompanichefen griper hastigt efter hörlurarna till radion på min rygg, ringer till bataljonschefen. Jag kryper till reservradion som står på den öppna planen, kompanichefen ålar efter mig med hörlurarna på och vi vrålar den ene efter den andre i mikrofonen att man måste inställa elden, vi trasslar in oss i sladdarna, i hörlurarna och glömmer splittret, med bara en enda tanke i huvudet – att så snabbt som möjligt meddela att det är egna trupper här, inställ elden snabbt, snabbare, innan någon hinner dö!

Infanteriet störtar ut genom huvudingången, blir förvirrat stående under entrétaket, utan att veta vart man ska ta vägen. Kompanichefen slutar svära ett ögonblick, skriker åt männen: »Ingen panik! Bara ingen panik, gubbar! Tappa inte huvudet nu!«

Siste man ut ur huset är Gilman, lugn som en elefant: »Här är det ingen som har panik. Man måste få bort soldaterna, chefen.«

Kompanichefen gav order åt alla att springa tillbaka

till den privata sektorn, puffar mig på axeln. Jag tar tio steg, vänder mig om: kompanichefen står kvar. Tillbaka – jag är signalist och måste stanna hos honom.

De enorma 155-mm-granaterna på 32 kilo sliter sönder luften över oss, detonerar i de övre våningarna. En explosion – och halva uppgången är borta, enbart armeringens rostiga inälvor sticker ut ur de skeva väggarna. En granat slår in i huset till höger. Vi kastar oss till marken, kryper tillbaka bakom garaget. Flera lägenheter i huset har fattat eld, flammorna prasslar, det blir varmt, den stickande tunga röken gör det svårt att andas, det river i halsen . . .

Tiden förlorar sin betydelse. Vi ligger bakom garaget, trycker oss mot snön. Hur länge det pågår vet jag inte.

Äntligen avtar beskjutningen. Därpå bearbetar helikoptrar våra hus, men det känns redan annorlunda, svag kaliber – de fjärrstyrda pansargranaterna går igenom ett hus, exploderar utanför gården. När helikoptrarna har tömt sin last flyger de sin väg. Allt är över.

Infanteriet kommer tillbaka. Häpnadsväckande nog har vi inga förluster – inte en skråma på någon. Även pansarbilarna, som står bredvid huskomplexets bostadsområde, är välbehållna. Där har det mesta flugit i luften, men fordonen är bara beströdda med skräp. Än en gång är det Gantamirovmännen som får ta stryk. De har två svårt sårade. Granaten som flög genom gården exploderade i deras stab, där de båda befann sig vid den tidpunkten. En fick hela sidan upplogad, den andre ett ben avslitet ända upp till höften.

Igen bär vi dem springande till pansarbilarna, lastar upp dem på fordonet. Igen tiger de hela vägen, enbart

kinderna sträcker sig mot himlen. Bara en gång öppnar den benlösa ögonen och säger tyst: »Ta med mitt ben.« Sigaj tar hans ben, bär det mellan bårarna. Så bär de honom fem stycken i delar – fyra tar bålen, Sigaj benet. När man lastar in mannen i pansarbilen lägger Sigaj benet bredvid honom.

20 Den andre sårade avlider.

När killarna är tillbaka kommer Sigaj fram till mig, snappar åt sig min cigarett. Vi röker.

Jag betraktar Sigajs händer, hur han rullar tobaken och sedan sticker in cigaretten mellan läpparna, tar ett bloss. Det känns som om människokött klibbar fast vid dessa händer, hans läppar, cigaretten. Men det är bara det undermedvetna – händerna är rena, de är inte ens blodiga.

Vi står och röker. Sedan säger Sigaj: »Konstigt . . . När jag drog ut i kriget var jag rädd för allt – avslitna ben, människokött . . . Jag trodde att det skulle vara hemskt . . . Fast det var ju bara fånigt, märker man nu.«

Sjarik

Han kom till oss när vi bara hade mat för två dagar. Söt, klok nos, tjock mjuk päls, svans i en cirkel. Blidkande ögon – ett orange, ett grönt. Mätt, men inte som de mätta hundarna i Groznyj, som livnärde sig på döda kroppar i ruinerna och blev vansinniga av det. Den här var godmodig.

Vi varnade den. Vi talade med den som med en människa och den förstod allting. Här, i kriget, har alla ett förnuft – människa, hund, träd, sten, flod. Alla verkar

ha en själ. Du gräver med pionjärspaden i den steniga lerjorden och samtalar med den som med en närstående människa: »Kom igen nu, älskling, ett spadtag till, snart ska du se . . .« Och den lyssnar på dig, offrar ytterligare ett stycke av sig själv för att skydda din kropp. Alla förstår allt, vet sitt öde och förstår vad som väntar dem. Och de har rätten att själva välja – var de ska växa, vart de flyta, hur de vill dö.

21

Vi behövde inte säga mycket – ett ord räckte och saken var klar. Vi hade varnat den. Den hade förstätt och gick sin väg. Men sedan kom den tillbaka. Den ville var hos oss. Det var hundens eget beslut. Och ingen jagade bort den.

På den femte dagen tog käket slut. Vi klarade oss en dag till tack vare den halva kalven som vi hade fått av femte regementet i närheten. Sedan var det verkligen slut.

»Om någon dödar hunden kan jag få den«, sade Andrjucha, vår kock, och killade Sjarik bakom öronen. »Men jag kan inte att döda den, jag gillar hundar. Alla djur.«

Ingen ville. Vi sjåpade oss en halv dag till. Hela tiden satt Sjarik vid våra fötter och lyssnade till samtalet – om vem som skulle döda den.

Till slut bestämde sig Andrjucha. Han förde Sjarik till floden och sköt hunden bakom örat. Han dödade den genast, med första skottet, hunden gnydde inte ens. Det flådda kadavret hängde han på en gren.

Sjarik var välnärd, hans flanker glänste av fett.

»Fettet måste man skära bort«, sade Andrjucha, »hos hundar smakar det bittert.«

Jag skar bort fett, hackade det alltjämt varma köttet. Vi kokade det i en gryta i två timmar. Det var väldigt gott.

Nästa morgon anlände en leverans pudding.

22 *Lägenheten*

I Groznyj hade jag en lägenhet. Jag hade många lägenheter i Groznyj – rika och fattiga, med möbler av rött trä, och fullständigt förstörda, stora och små – olika sorter. Fast det här var en alldeles särskild lägenhet.

Jag fann den i första mikrorajonen, i ett gult femvåningshus. I dörren med billigt konstläder på satt nyckeln – hyresgästen hade inte ens stängt dörren efter sig: »Ha det så bra, men inget inbrott, tack.«

Lägenheten var inte yppigt inredd, men oförstörd. Den var helt beboelig, uppenbarligen hade innehavaren flytt strax före stormningen. En mycket omilitärisk hemtrevlighet och frid. Anspråkslöst möblemang, böcker, gamla tapeter, en äkta matta. Allt kvar på sin plats, ingenting stulet. Inte ens fönsterrutorna hade krossats.

Jag flyttade inte genast in i lägenheten. Tillbaka på kompaniet berättade jag inte om den för någon. Jag ville inte att en främling skulle förstöra min fridfulla oas, genomsöka skåpen efter någon användbart, glo på fotografierna och rota i lådorna. Jag ville inte att främmande stövlar skulle trampa sönder allt, främmande händer ställa upp en kamin därinne och göra ved av parketten.

Det var en egen värld, ett stycke lugnt, stilla liv, som jag längtade så oerhört efter, livet som förr, därborta, där det ännu inte fanns något krig – med familjen, den

älskade frun, samtal över middagen, planer för framtiden.

Det var min lägenhet. Bara min, ingen annans. Mitt hus. Och jag tänkte ut en lek åt mig själv.

På kvällen, när mörkret hade fallit, kom jag hem från arbetet, låste upp min dörr med min nyckel. Gud, om ni bara visste vilken lycka det är att låsa upp sin egen dörr med sin egen nyckel! Jag gick in i min lägenhet, sjönk utmattad ner på stolen. Lutade huvudet bakåt, tände en cigarett, slöt ögonen . . .

Hon kom fram till mig, lade armarna i kors över mitt knä, lutade ömt sitt lilla huvud mot mitt bröst. »Min Gud, käraste, var har du hållit hus så länge? Jag har väntat . . . « – »Förlåt, jag blev uppehållen på jobbet.« – »Har du haft en bra dag?« – »Ja. Jag har dödat två stycken.« – »Du är min toppenkille! Jag är stolt över dig.« Hon pussade mig på kinderna, smekte min hand. »Toppenkille . . . Gud, dina händer! Vad beror det på, är det kylan?« Jag såg på mina händer. Hennes lilla smala hand med den släta huden som doftade av kosmetika låg på mina grova, smutsiga, uppspruckna, blodiga labbar . . . »Ja, det är kylan. Smutsen . . . Eksem. Gör inget, det går över.« – »Ditt arbete är inte bra. Jag är rädd här. Vi kan väl flytta!« – »Visst ska vi flytta, älskling. Ha bara lite tålmod. Därborta, bortom första mikrorajonen, finns mitt avsked från armén, freden. Och du . . . Visst ska vi flytta, vänta bara ett tag.«

Hon reste sig, gick med lätta steg över mattan ut i köket. »Gå och tvätta händerna! Maten är snart klar, jag har lagat borsjtj. Riktig borsjtj, inte den där halvjästa bigon som ni får på jobbet. Det finns vatten i bad-

karet, jag hämtade det vid tappstället. Det har redan fryst, men is kan man ju smälta, inte sant?» Hon höll upp borsjtj i tallriken och sköt över den till mig. Hon satte sig mittemot. »Och du?» – »Ät bara, jag har redan ätit . . . Ja, ta av dig ammunitionsvästen, din dummer«, skrattade hon ljust som en klocka, »tänker du lägga granaterna i soppan? Ge dem till mig, jag lägger dem på fönsterbrädet. Gud vad smutsiga de är, skäms du inte?» Hon tog en tvätzlapp, torkade av granaterna och lade dem på fönsterbrädet. »Förresten älskling, jag också dammat av 'Flugan' som står i skåpet. Den var väldigt smutsig. Var det dumt gjort? Jag var rädd att du skulle skälla på mig . . . en förfärlig sak det där, när jag putsade den var jag hela tiden rädd att den skulle gå av . . . Tar du med den till arbetet? Eller ska vi ställa den uppe på hyllan?» – »Nej, det behövs inte, jag tar med den. I natt, vet du, måste jag till nioåningshusen där prickskyttarna finns, kanske får jag användning av den . . .« – »Ja, jag vet . . . Går du på en gång?» – »Ja, jag måste gå nu, ville bara titta förbi en liten stund.« Hon gick fram till mig, lade armarna om min hals, smekte sig mot mig. »Kom snart tillbaka, jag väntar på dig. Och var snäll och fånga inga kulor.« Hon knäppte den översta knappen i min väst, fann ett litet hål på axeln. »Det där lagar jag när du kommer tillbaka«, kysste mig. »Seså, gå nu, annars kommer du för sent. Var duktig . . . Jag älskar dig.«

Jag öppnar ögonen. Sitter där en stund, utan att röra mig. Jag känner bara tomheten. Cigarettaskan har fallit på mattan. Längtan. Och ändå mår jag bra – som om allt hade hänt i verkligheten – komma hem, familjen,

lugnet, komma utmattad hem från arbetet och vara väntad.

Jag kom ofta tillbaka till lägenhet, dagligen, och varje gång lekte jag min lek – fredsleken. Visst, den haltade en aning den där freden, med granater i hyllan, men ändå . . .

När vi senare skulle dra vidare gick jag in i min lägenhet en sista gång, stannade på tröskeln. Jag stängde dörren försiktigt.

Nyckeln fick sitta kvar.